

دوره نهم

رمضان - شماره، مضمون

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
روابط عمومی

توشه رمضان المبارک

((درس نامه قرآنی)) - بخش هفتم

درس هیجدهم: رعایت حق طلبکار

امام صادق علیه السلام فرمود: «اگر کسی که قرض کند و قصدش بر پرداخت آن باشد از طرف خداوند دو فرشته محافظ برایش گماشته می شود تا در پرداخت قرضش کمک نمایند و به هر اندازه در قصد پرداخت آن کوتاهی نماید به همان اندازه از حمایت فرشتگان محروم خواهد شد.»

و اگر توانایی بر پرداخت قرض را دارد ولی تاخیر اندازد ظلم کرده و برای هر روز او گناه باج گیران است.

از این رو گفته شده قرض گرفتن کراهت دارد ولی برای پرداخت آن باشد کراهتش کم شده و در صورت اضطرار از بین خواهد رفت ولی بر اساس و مقدار نیاز خود قرض کرده و بر آن اکتفا نماید و (بداند) پرداخت آن واجب و باید برای آن تلاش نماید و پرداخت قرض آن قدر اهمیت دارد که نماز او در اول وقت در صورت وسعت وقت برای اقامه آن صحیح نیست زمانی که طلبکار قرض خود را مطالبه نماید.

و اگر توانایی بر پرداخت قرض را دارد ولی تاخیر انداخته و نپردازد ظلم کرده و بردن عرض (آبرو) و مجازات او بر طلبکار حلال است.

ب: در خواست مهلت باخوشرویی

اگر بدهکار هنگام فرارسیدن قرض خود با تنگنایی و مشکلاتی مواجه شده و نمی تواند قرض خود را بدهد ادب اقتضاء می کند که باید در تعامل با طلبکار با اخلاق نیک و خوش رفتاری مهلت بخواهد تا او را از نگرانی در دریافت طلب و قرض خود بیرون آورد و اگر برای دریافت قرض خود حسابی باز کرده و برنامه ای گذاشته بهم نخورد.

رعایت حق همکیش و برادر ایمانی طلبکار نقش مهمی در اعتماد سازی، انگیزه و رغبت افراد متمکن در قرض دادن به دیگران دارد و در حاکمیت بخشی فضای آرامش و امنیت در حوزه اقتصادی موثر است از همین رو در آموزه های دینی تاکید شده است که باید بدهکار مواردی را در حق طلبکار رعایت نماید که عبارتند از:

الف: تلاش برای پرداخت بدهی

بدهکار در تعامل با طلبکار باید بداند بنا بر فرموده امام صادق علیه السلام قرض و بدهی به دیگران به عنوان امانت است باید قصد پرداخت آن را داشته باشد چونکه امام سجاد علیه السلام فرمود: «اگر قصد پرداخت داشته باشد در امان خداوند است و اگر قصد پرداخت نداشته باشد دزد خواهد بود.»

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز فرمودند: «بهترین شما کسانی هستند که قرض خود را به نیکوترین شکل پرداخت نمایند.» و «خداوند با کسی است که قرض نموده تا آن را پرداخت نماید در صورتی که در مسیر ناپسندی هزینه نکرده باشد.»

بدهکاری با شهادت در راه خدا هم، سر جای خود باقی خواهد ماند و کفاره و جایگزینی برای آن نیست مگر آنکه پرداخت شود یا در خواست بخشش از طلبکار صورت گیرد با اینکه اولین قطره خون شهید کفاره تمام گناهان او خواهد بود.

قلبی، چیزی را بیش از مقدار قرض، چه نقود باشد یا جنس، با وزن بیشتر و با کیفیت بالاتر باشد حرام نیست. بلکه مستحب است.

موضوع دیگری در تعامل با بدهکار این است که اگر قرض دادن جنسی مانند نان یا گردو، کوچک و بزرگی در آنها مطرح است و در پرداخت و پس دادن آنها هم چنین اتفاقی می افتد چه حکمی دارند؟ در روایتی از امام صادق علیه السلام سوال شد، نانی که از همسایه قرض می کنیم بعد در زمان پس دادن نانی کوچک تر یا بزرگتر می دهیم یا شصت یا هفتاد گردو قرض می کنیم و در آنها کوچک و بزرگ وجود دارد. حکم اینها چیست؟ پاسخ دادند که مانعی ندارد.

درس نوزدهم: سیراب کردن، پوشاندن، تامین مسکن، برادری نمودن، راهنما بودن، رعایت خشنودی، کمک در کارها و تصدیق سوگند

الف: سیراب کردن

سیراب کردن همکیشان تشنه از دیگر وظایفی است که اسلام بر عهده همکیشان قرار داده است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: «هر کس مومنی را که به آب دسترسی دارد، آبی بنوشاند خدا در برابر هر جرعه آب، هفتاد هزار نیکی به او عطا فرماید و اگر به مومنی که به آب دسترسی ندارد آبی بنوشاند گویا ده برده از نسل اسماعیل علیه السلام آزاد کرده است.»

امام سجاد علیه السلام نیز فرموده است: «هر کس به مومن تشنه ای آبی بنوشاند خدا به وی در بهشت از نوشیدنی رحیق مختوم می نوشاند.»

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «تاخیر بدهی از شخص بی نیاز، ظلم است و اگر نداری با خوش رفتاری او را راضی کنی و به نیکی مهلت بطلبی و با لطافت او را باز گردانی.» از طلب کردن و رضایت به مهلت دادن تا قرض خود را در فرصت مناسب بپردازی.

امام سجاد علیه السلام فرمود: «اگر تنگ دست بودی او را با گفتاری نیکو خشنود سازی، و خیلی محترمانه از او تقاضای مهلت نمایی و به شیوه ای که همراه با لطف و مدارا باشد او را از خود باز داری (تارضایت برای مهلت دهد)، و نابودی مالش را با رفتار بد و نادرست خود جمع نکنی که بی شک این پستی و فرومایگی است.»

ج: جلب رضایت طلبکار

بدهکاری که توانسته با راحتی از کسی قرض نماید و مشکل خود را حل نماید شایسته است در تعامل با طلبکار طوری رفتار نماید که او را خوشحال نموده و انگیزه و زمینه های رغبت او را در پرداخت قرض به دیگران بیشتر نماید از این رو امام صادق علیه السلام فرمود: «بدهکار اگر تلاش نماید که در تعامل با طلبکار طوری رفتار نماید و او را خوشنود نماید از درود موجودات زمینی و دریایی بهره مند خواهد شد ولی اگر از ناحش نمود باید و ملامت نماید خداوند در هر روز و شبی فردی ستمگرمی نویسد.»

د: پرداخت بهتر و بیشتر

آیا بدهکار در تعامل با طلبکاری تواند از باب تشکر و سپاسگزاری، بیش از مقدار و مبلغ دریافتی قرض و بهتر آن را به طلبکار بپردازد؟ روایات مختلفی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود: اگر هیچگونه شرطی صورت نگرفته باشد. از سوی گیرنده با رضایت

ب: پوشاندن

مطرح شده است اینکه با همدیگر برادری کنند و همانگونه که انسان با برادر نسبی برخورد می کند با همکیش خود نیز همانطور رفتار نماید.

البته عده ای از همکیشان هستند که در آموزه های دینی از برادری نمودن با آنان منع شده است، امام علی علیه السلام در این باره فرمودند: «با کسی که خوبیهایت را می پوشاند و عیبهایت را پخش می کند، برادری مکن»

امام باقر علیه السلام نیز در این باره فرمودند: «چه بد برادری است آن که وقتی ثروتمند هستی هوای تو را دارد و چون تهیدست باشی رهایت کند» و در سخنی دیگر نیز فرمود: «با چهار کس همنشینی و برادری مکن: نابخرد، بخیل، ترسو و دروغگو».

امام صادق علیه السلام نیز در این باره فرمودند: «از برادری کردن با کسی که تو را به طمع چیزی یا از سر ترس چیزی یا خواهشی و یا به خاطر خورد و خوراک می خواهد، دوری کن و برادری پرهیزگاران را بجوی، هر چند برای جستن آنها در اعماق زمین فرو روی و هر چند عمر خود را در این راه صرف کنی».

و: راهنما بودن

راهنما بودن برای همدیگر از دیگر توصیه اهل بیت علیهم السلام به همکیشان است امام صادق در باره فرمود: «چشم بینا، راهنمای روشن و آئینه همدیگر باشید»

ی: رعایت خشنودی

امام صادق علیه السلام در این باره فرمود: «از وظایفان در حق همکیشان آن است که از خشم او اجتناب کنی و آن چه را که موجب آن است به عمل نیاوری، و خشنودی او

از دیگر وظایف همکیشان نسبت به همدیگر که در اسلام بر آن تاکید شده است پوشاندن همکیش برهنه است پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: «هر که برادر مؤمن برهنه خود را بپوشاند خداوند از دیبای نازک و دیبای ستبر و حریر بهشت بر تن او کند، و تا زمانی که نخی از آن جامه باقی است، پیوسته او در رضوان الهی غوطه ور باشد».

امام صادق علیه السلام نیز در ارزش پوشاندن همکیش فرمودند: «هر که مؤمن برهنه ای را بپوشاند، خداوند دیبای ستبر بهشتی بر تن او کند و هر که جامه ای بر تن مؤمنی کند، تا تگه ای از آن جامه باقی است، پیوسته او در پوشش و ستر الهی باشد».

ج: تامین مسکن

تامین مسکن برای همکیش و برادر ایمانی نیازمند به مسکن از توصیه های دین اسلام است، امام صادق علیه السلام در پیامد بی توجهی به این امر فرموده است: «هر که خانه ای داشته باشد و مؤمنی، به سکونت در آن نیازمند باشد و او آن را از وی دریغ دارد، خداوند عز و جل فرماید: فرشتگان من! بنده ام از سکونت دادن بنده ام در دنیا بخل ورزید. به عزتم سوگند که هرگز در بهشت من سکونت نکند».

و در سخنی دیگر نیز فرمودند: «هر که لباسی زمستانی یا تابستانی به برادر خود بپوشاند، بر خداست که از جامه های بهشت بر تن او کند و سختیهای مردن را بر وی آسان گرداند و در قبرش بر او گشایش دهد و آن گاه که سر از گور بردارد، فرشتگان با بشارت به استقبالش روند».

د: برادری نمودن

از وظایفی که در باره همکیشان در آموزه های دینی

را پیروی نمایی و آن چه را که باعث آن است به عمل
آوری ، و امر او را فرمانبری»
ر: کمک در کارها

از دیگر وظایف همکیشان نسبت به همدیگر توجه به
امورات همدیگر می باشد امام صادق علیه السلام در این باره
خطاب به معلی بن خنیس فرمود: «از دیگر حقوق
همکیشیت آن است که اگر تو را خدمتکاری باشد و
برادرت را خادمی نباشد ، واجب است که خادم خویش
را بفرستی ، تا جامه های او را بشوید و طعامش را بسازد
و رختخوابش را بگستراند»

ز: تصدیق سوگند

امام صادق علیه السلام در این باره فرمودند: «از حقوق
همکیشان آن است که سوگند همدیگر را تصدیق و
تایید نمایند.»

ادامه دارد...

به قلم:

حجت الاسلام والمسلمین عیسی عیسی زاده
مدیر گروه فرهنگ نامه های قرآنی و عضو هیئت
علمی پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن
پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

فِيهِ تَلْبَسُ الْأَلْبَانِ رَضِيانِ اللَّهُمَّ

ما احتیاج داریم به این که از این ساعات، از این روزها و شبهای پربرکت (ماه رمضان) حداکثر بهره را ببریم؛ با تقویت رابطه‌ی قلبی خودمان با عالم معنا، با عالم غیب، با ابتهال و تضرع و خشوع در مقابل رب الارباب، و با استحکام پیوند ولایت خودمان با اهل بیت (علیهم السّلام) و این خاندان مکرم.

